

NOTES

LES VARIANTS DEL TEXT OCCIDENTAL DE L'EVANGELI DE MARC (XII) (Mc 6,53-7,23)

Josep RIUS-CAMPS

V. QUARTA SECCIÓ: Mc 6,6b-7,23 (final)

[Període X: Mc 6,53-7,23]

El període desè comprèn tres perícopes o seqüències, disposades concèntricament: $A // B \backslash A'$. Un cop ha fracassat l'intent de Jesús d'allunyar els deixebles de les multituds enfervorides arran de la multiplicació dels pans, tornen amb la barca a la riba jueva. Tot el període es desenvolupa en la plana de Genesar. El fil conductor del període és la Llei del pur i l'impur: «tocar, impur, causar impuresa, impurificar».

[A] Per. 40. Mc 6,53-56: *Guaricions pel país de Genesar(et)*

La primera seqüència [A] (Per. 40) té per escenari la plana de Genesar. Consta de sis moviments en línia narrativa ascendent: $a b c d e f$. En el primer es comprova el retorn de Jesús amb els seus deixebles al país de Genesar(et) [a], després que la travessia del llac que hauria d'haver conduït els deixebles a Betsaida Júlia (cf. 6,45b) hagués quedat avortada per l'oposició dels deixebles a dirigir-se a una ciutat pagana, amb una població mixta de jueus i no-jueus, precisament quan Jesús acabava de donar-los el senyal messiànic per excel·lència (6,41-45a: cf. Jn 6,15); en el segon es constata la benvinguda dels habitants del país, en baixar ells de la barca [b]; en el tercer es narra el recorregut del grup de Jesús per tot el territori circumdant i l'inici de l'acció de portarli tots els qui es trobaven malament [c]; en el quart, un incís parentètic, es precisa que els portaven arreu on es trobava Jesús [d]; en el penúltim moviment es descriu aquesta afluença de malalts i la petició de poder tocar ni que fos la borla del seu mantell [e]; finalment, en el darrer, es comprova que tots els qui el tocaven, quedaven guarits [f].

El primer moviment conté la composició de lloc [a]; els restants formen una espècie de *zoom* d'aproximació: reconeixió [b], transport dels malalts en lliteres [c], arreu on Jesús es troba [d], perquè toquin la vora del seu mantell [e] i, així, se salvin [f]. El TAI els redueix a quatre, en unir en un de sol el segon, tercer i quart moviments.

[a] 6,53: *Final de la travessia: arribada al país de Genesar(et)*

En el *primer moviment* [a] es narra l'arribada de Jesús i els seus deixebles al país de Genesar(et), un cop avortada la travessia del llac.

602. (Καὶ διαπεράσαντες) ἐκεῖθεν TOc D, *inde* d ([a] b c i ff² q r¹) || *om.* TAI B (S A *rell*) [v.l. NR].

603. ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον TAI B (S L [Δ] 33. 579) || ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν TOc D, *peruennerunt in terram* d (A F H K M N U W Γ Θ Π f¹³ 1. 2. 28. 69. 118. 124. 157. 565. 700. [788]. 1071. [1346. 1424]. 1582 M) [v.l. NR].

604. εἰς Γεννησαρέτ/θ TAI B (S L W Δ Θ 28. 33. 565. 579. 700) | Γεννησαρέτ/θ A F H K M N U Γ Π f¹³ 1. 2. 69. 118. 124. 157. 788. 1071. 1346. 1424. 1582 M a f l q vg) || Γεννησάρ TOc D, *Gennesar* d (aur b d ff² r¹ vg^{mss} sy^{s,p} bo^{ms}).

605. καὶ προσωομίσθησαν TAI B (S A K L M N U Γ Δ Π f¹³ 2. 33. 69. 118. 124. 157. 579. 1071. 1346. 1424 M f l m vg) || *om.* TOc D (W Θ f¹ 28. 565. 700. 788. 2542 it sy^{s,p}).

602-605) El TAI, en el més pur estil narratiu, no menciona el punt de partença i sí, en canvi, l'abordatge a Genesaret («van tocar terra a Genesaret i atracaren»), mentre que el TOc subratlla que el punt de partença, «d'allí», és precisament el moment en què es calmà la tempesta, i el d'arribada, la plana de Genesar («van arribar al país de Genesar»), el territori que Jesús recorrerà tot seguit, i no la ciutat de Genesaret, insistint en el punt de vista teològic, composició de lloc que presidirà l'entera perícopa.

[b] 6,54: *Reconeixió immediata de Jesús*

En el *segon moviment* [b] es comprova la reconeixió immediata de Jesús, un cop hagueren davallat de la barca, per part de la gent (implícita).

606. (ἔξελθόντων) αὐτῶν TOc D, *illis* d (S A *rell* f) || *om.* TAI B (lat) [v.l. NR].

607. εὐθύς TAI B (S L W Δ Θ f¹³ 28. 69. 1346) || εὐθέως TOc D (A K M N U Γ Π f¹ 2. 33. 118. 124. 157. 579. 788. 1071. 1424 M) [v.l. NR].

608. ἐπιγνόντες TAI B (S A *rell*) || ἐπέγνωσαν TOc D, *cognouerunt* d (565. 700 lat) [v.l. NR].

606-608) Com ja hem apuntat, el TAI no considera aquest incís com un moviment independent: «En sortir de la barca, així que el van reconèixer...» En canvi, el TOc, amb un genitiu absolut inicial i el segon verb en temps personal, estableix un net sincretisme entre l'acció de «sortir», els deixebles, «Quan sortiren ells (αὐτῶν) de la barca», i el reconeixement de Jesús per part de la multitud (implícita): «van reconèi-

xer-lo (αὐτόν) a l' instant». Com ja he apuntat en compareixences anteriors d'aquest adverb, el TOc és més conseqüent que el TAl en diferenciar l'ús en sentit temporal (εὐθύως) del simplement local (εὐθύς).¹ Aquí evidentment tan sols pot tenir connotacions temporals.

[c] 6,55a: *Recorregut circumdant la plana de Genesar: comencen a dur-li tots els qui es trobaven malament*

En el *tercer moviment* [c], sempre segons el TOc, mentre Jesús i els seus deixebles recorren l'entera plana de Genesar, comencen a dur-li en lliteres tots els qui es trobaven malament. El TAl, ometent l'adversativa, intercanviant l'aorist del moviment anterior per un participi i, viceversa, el participi amb què comença aquest tercer moviment per un aorist, l'uneix íntimament a l'anterior. El resultat és sorprenent: el subjecte del verb περιτρέχω, que segons el TOc eren Jesús i els seus deixebles, passen a ser-ho els qui li duran en lliteres de tot arreu tota mena de malalts.

609. περιέδρομον TAl B (⌘ L Δ Θ 33. 579. 1424) | περι. εἰς W f¹³ (1346) || περιδρομόντες δέ TOc D, *circumcurrentes autem* d | περιδρο. A G K M N U Γ Π 2. 28. 157. 1071 ⌘ | και περιδρο. (f¹) 118. 565. 700 [v.l. NR].

610. (ὄλην) τὴν χώραν TAl B (⌘ L Δ Θ 33. 579. 1424, *regionem* d lat) || τ. περιχώρον TOc D (A G K M N U W Γ Θ Π f¹⁻¹³ 2. 28. 118. 157. 565. 700. 1071. 1346 ⌘) [v.l. NR].

611. και (ἤρξαντο) TAl B (⌘ W Δ Θ f¹³ 33. 69. 124. 579. 788. 1346. 1424) || om. TOc D d (A E F G H K M N U Y Γ Π Ω 1. 2. 28. 118. 157. 565. 700. 1071. 1582 lat) [v.l. NR].

612. τοῖς (κρῶβάττοις) TAl B (⌘ A E F G H K L M N U Γ Δ Π Ω 2. 33. 124. 157. 579. 700. 1071. [1424]) || om. TOc D (W Θ [f¹³] 1. 28. 69. 118. 565. 788. 1346. 1582) [v.l. NR].

613. φέρειν πάντας TOc D, *ferre omnes* d (565. 700 b ff² i q r¹) || om. TAl B (⌘ A r^{ell}).

609) Ara és el TAl el que, posant el primer verb en temps personal, «recorregueren», marca l'inici de l'apòdosi o oració principal, oració que té per subjecte els mateixos que reconegueren Jesús. El TOc, al seu torn, obre un nou moviment, mitjançant la partícula adversativa δέ; aquesta té per funció, aquí, assenyalar l'inici d'una acció que contrasta amb el reconeixement inicial: «Ells, però, recorregueren...» El subjecte de la frase són Jesús i els seus deixebles.

610) Segons el TAl, els qui transportaven malalts «recorregueren aquella entera contrada (τὴν χώραν ἐκείνην)»; el TOc insisteix, en canvi (doble ús de la preposició περι- en composició), que el recorregut missioner abasta «aquella entera rodalia (τὴν περιχώρον ἐκείνην)», és a dir tota la plana de Genesar.

611-613) El TAl coordina el verb περιέδρομον amb l'inici (και ἤρξαντο) d'una segona oració principal que no es completarà sinó més endavant amb un incís que, se-

1. Vegeu núms. 30 i 43.

gons el TOc, ja formarà part d'un nou moviment. El TOc marca, ara, l'inici de l'apòdosi, amb un evident canvi de subjecte: «es posaren a dur-li en lliteres tots els qui es trobaven malament». Amb l'article, «en les lliteres» (TAI), s'indica 1) que, primerament, durant el recorregut per la regió, s'havien endut *en lliteres* tots els malalts i 2) que, en un segon moment, els han transportat *en les mateixes lliteres* allà on Jesús es trobava.

6,55b: *Porten els malalts arreu on Jesús es trobava* (incís parentètic)

En el *quart moviment* [d], servint-se d'un incís parentètic, Marc explica, segons el TOc, que portaven per totarreu els malalts, onsevulla que Jesús es trobés. Altre cop, canviant l'imperfet per un infinitiu, el TAI uneix aquest moviment als dos anteriors: ἐπιγνόντες αὐτὸν ... περιέδρομον ... καὶ ἤρξαντο ... περιφέρειν..., essent els portadors de malalts l'únic subjecte de l'entera frase.

614. περιφέρειν TAI B (ⲥ A *rell*) || περιέφερον γὰρ αὐτοῦς TOc D, *circumferant enim eos* d (it) [v.l. NR].

615. ὅπου ἤκουον (–οὔσθη ⲥ) ὅτι ἐστίν TAI B ([ⲥ] L Δ Θ) | ὅπ. ἤκ. ὅτι ἐκεῖ ἐστίν A K M N U Y Γ Π f¹³ 2^c. 33. 118. 157. 579. 1071. 1424 ⲙ sy^h | ὅπ. ἤκ. ὅτι ἐστίν ἐκεῖ W 0278 f¹ 28. 565. 700. 2542 || ὅπου ἂν ἤκουσαν τὸν Ἰησοῦν εἶναι TOc D, *ubicumque audierant Iesum esse* d (a b ff² q).

614-615) El TAI completa (en cursiva) la segona oració principal amb un infinitiu: «i es posaren a transportar (περιφέρειν) en les lliteres els qui es trobaven malament, *allà on sentien que es trobava*». En canvi, amb una partícula explicativa (γὰρ), el TOc indica que es tracta d'un incís parentètic: «(Els transportaven, en efecte, arreu on sentien que en Jesús es trobava.)»

[e] 6,56a-d: *Posen els malalts al seu pas perquè puguin tocar la vora del seu mantell*

En el *penúltim moviment* [e] es parla dels qui posaven llurs malalts al seu pas per aldees, masies o per les ciutats perquè toquessin la borla del seu mantell.

616. ὅπου ἂν (ἐάν ⲥ *pc*) TAI B (ⲥ A *rell*) || ποῦ ἂν TOc D, *quocumque* d (latt) [v.l. NR].

617. εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς TAI B (ⲥ L^c Δ 33. 579) | εἰς κώμας ἢ πόλεις ἢ ἀγρούς A K W Γ Π f¹³ 2. 28. 157. 1071. 1424 ⲙ | εἰς πόλεις ἢ κώμας ἢ ἀγρούς M^c U | εἰς ἀγρούς ἢ κώμας ἢ πόλεις Θ 565 || εἰς κώμας ἢ εἰς ἀγρούς ἢ εἰς τὰς πόλεις TOc D, *in uicos uel in uillas aut in ciuitates* d (latt) [v.l. NR].

618. (+ ἢ ⲥ) ἐν ταῖς ἀγοραῖς TAI B ([ⲥ] A *rell*) || ἐν ταῖς πλατείαις TOc D, *in plateis* d (565. 700 lat) [v.l. NR].

619. ἐτίθησαν TAI B (ⲥ L Δ 892. 1241. 1424. 2427 *pc*) || ἐτίθουν TOc D, *ponabant* d (A K M N U W Γ Θ Π f^{1.13} 2. 28. 33. 157. 565. 579. 700. 1071 ⲙ sy^h).

616) El TAI és més definit, «Arreu on acudia», que el TOc, «A qualsevol lloc on acudia». ⲥ01 i uns pocs còdexs empen la forma hel·lenística.

617-619) El TOc diferencia netament els tres indrets (descripció ternària amb repetició de la prep. εἰς davant de cada un dels membres), a on Jesús acudia, de «els carrers/grans vies», referits aquests solament a «les ciutats» (amb art.): «A qualsevol lloc on acudia, aldees, masies o a les ciutats, pels carrers, posaven (impf. iteratiu) els malalts.» El TAI canvia l'ordre, «aldees, ciutats o masies», referint llavors «posaren (aor. complexiu) els malalts a les places» a les tres localitzacions (†01 presenta una descripció quaternària). El diferent ús de «carrers/grans vies» (ἐν ταῖς πλατείαις D05, única menció en Mc) i de «places/mercats» (ἐν ταῖς ἀγοραῖς B03: cf. 7,4 i 12,38) és degut al diferent punt de referència que hem comprovat suara.

[f] 6,56e: *Tots els qui el tocaren es guarien*

En el *darrer moviment* [f] s'enuncia que tots els qui el tocaren s'anaven guarint de llurs malalties.

620. (ὄσοι) ἄν (ἐάν U Γ) TAI B (A K L M N U W Γ Θ Π f¹³ 2. 28. 118. 157. 565. 1071. 1424 ℳ) || *om.* TOc D d (ℵ Δ f¹ 33. 579) [*v.l.* NR].

621. ἤψαντο αὐτοῦ TAI B (ℵ L W Δ Θ f^{1,13} 28. 33. 565. 579) | ἤπιοντο αὐτοῦ A *rell M, tangebant eum* d lat sy^h || ἤψαντο αὐτόν TOc D (a ff²) [*v.l.* NR].

620-621) La perícopa finalitza amb la verificació –més categòrica en el TOc, «Tots els qui el tocaren», que en el TAI, «Els qui per ventura el tocaren»– de la súplica que li havien adreçat en el moviment anterior («que ni que fos la borla del seu mantell els deixés tocar».)²

[A] Per. 40. Mc 6,53-56

B03

D05

[a] 53 Acabada la travessia, tocaren terra a Genesaret i van atracar.

[b] 54 En sortir de la barca, així que el van reconèixer,

55 recorregueren aquella entera contrada i es posaren a transportar en les lliteres els qui es trobaven malament, allà on sentien que es trobava.

[a] 53 A partir d'allí, acabada la travessia van arribar al país de Genesar.

[b] 54 Quan sortiren ells de la barca, van reconèixer-lo a l'instant.

[c] 55a Ells, però, recorregueren aquella entera rodalia; llavors es posaren a dur en lliteres tots els qui es trobaven malament.

[d] 55b (Els transportaven, en efecte, arreu on sentiren que en Jesús es trobava.)

2. Pace ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 126, «ὄσοι ἄν as many as», car, si bé «should be followed by subj. (*Graecitas*) §335 but to indicate repeated action in the past, the impf. or aor. ind. had to be used (the optative being no longer used for iteration) §358». El TOc marca molt bé la iteració.

[c] 56a Arreu on acudia, aldees, ciutats o masies, posaren els malats a les places i li pregaven que ni que fos la borla del seu mantell els deixés tocar.

[d] 56c Els qui per ventura el tocaren aconseguien la salut.

[e] 56a A qualsevol lloc on acudia, aldees, masies o a les ciutats, pels carrers, posaven els malats i li pregaven que ni que fos la borla del seu mantell els deixés tocar.

[f] 56e Tots els qui el tocaren aconseguien la salut.

[B] Per. 41. Mc 7,1-16: *Controvèrsia sobre la Llei del pur i impur*

La segona seqüència [B] (Per. 41) ocupa el centre del període. Consta de sis moviments, a més de la glossa que hi fou incorporada posteriorment després del segon, amb un centre bipolar: *a b [glossa] c // \ c' b' a'*. La glossa hi fou intercalada pel mateix Marc quan va proclamar la bona notícia a un auditori diferent del que tenia a Jerosòlima, d'origen majoritàriament pagà, desconixedor dels costums jueus. En els extrems, refereix el moment en què es confabulen els fariseus i alguns lletrats vinguts del centre del judaisme [a] i la convocatòria de la multitud, per part de Jesús, a fi de denunciar públicament les prescripcions sobre la impuresa legal [a']; en el segon i el penúltim, la reprovació de l'actuació dels deixebles, formulada pels primers [b], i l'atac frontal pronunciat contra ells per Jesús [b']; en el doble centre, l'interrogatori endegat pels fariseus i els lletrats [c] i la duríssima rèplica pronunciada per Jesús [c'].

[a] 7,1: *Els fariseus i alguns lletrats vinguts de la capital es confabulen contra Jesús*

En el primer moviment [a] Marc deixa constància de l'acció de «congregar-se» els fariseus amb alguns lletrats que han vingut del centre del judaisme en actitud inquisitorial. No hi ha cap variant significativa.

[b] 7,2-4 [Glossa: vv. 3-4]: *Els fariseus blasmen l'actitud dels deixebles de posar-se a menjar amb les mans impures*

En el segon moviment [b], els fariseus i els lletrats, en comprovar que els deixebles mengen amb les mans impures, emeten un judici desfavorable. En la glossa introduïda posteriorment es parla ja, en general, de «tots els jueus». (No la considero com un moviment independent, ja que en principi no era part integrant de la perícopa.)

(V. 2) 622. ἰδόντες TAI B (⊗ A *rell*) || εἰδότες TOc D, *cum vidissent* d (lat) [v.l. NR].

623. ὅτι ... ἐσθίουσιν TAI B (⊗ L Δ 0274. 33. 579. 892. 1424. 2427 *pc*) || ἐσθιοντας TOc D, *manducare* d (A K M N U W Γ Θ Π *f*^{1.13} 2. 28. 69. 124. 157. 565. 700. 1071. [1241]. 1346 *℞* lat).

624. τοὺς ἄρτους B D (L N W Δ Θ f¹³ 28*. 33. 565. 579. 700. 788) | ἄρτους A F K M N U Γ Π Ω f¹ 28^c. 157. 1071. 1424 ℞ | ἄρτον ℞ 2 [v.l. NR].

625. κατέγνωσαν D || om. TAI B (℞ A L Γ Δ 0274. 2*. 157. 892. 1241. 1424. 2427 ℞ b sy^s sa^{mss} bo) | ἐμέμψαντο F K M N U W Y Θ Π Ω 0278 f^{1.13} 2^c. 28. (33). 565. 579. 700. 788. 1071. 2542 pm, *uituperauerunt* d lat sy^{p.h} sa^{ms}.

[Glossa] (V. 3) 626. πυγμαῖ TAI B (A D* L Θ 0131. 0274 f^{1.13} 565 ℞, *pugillo* it sy^{hms}; Or) | om. Δ sy^s sa || πυγμαῖ D^{p.m}. | πυκνά ℞ W (*crebro* aur [b] f l vg sy^{p.h} bo) | *primo* d.

627. (ἐσθίουσιν [-ωσιν S Γ]) ἄρτον T O c D, *panem* d (M^c 1071) || om. TAI B (℞ A *rell* lat) [v.l. NR].

(V. 4) 628. ὅταν ἔλθωσιν T O c D, *cum uenerint* d (W pc it vg^{mss}) || om. TAI B (℞ A *rell*).

629. ῥαντίσωνται TAI B (℞ pc sa) || βαπτίσι(-ξ- F L Δ pc)ωνται T O c D, *baptizentur* d (A W Θ *rell* f^{1.13} 33 ℞ latt; Or).

630. ἄπερ ἔλαβον TAI B (579) || ἃ παρέλαβον T O c D, *quae tradita sunt* d (℞ A *rell*) [v.l. NR].

631. κρατεῖν TAI B (P⁴⁵ ℞ A *rell*) || αὐτοῖς τηρεῖν T O c D, *illis seruare* d [v.l. NR].

632. (χαλκίων) καὶ κλινῶν T O c D, *et lectorum* d (A K M U W Γ Θ Π f^{1.13} 2. 28^c. 33. 124. 565. 579. 700. 1071. 1424 ℞ latt sy^{p.h} sa^{mss}; Or) || om. TAI B (P^{45vid} ℞ L Δ 28* pc [sy^s] sa^{ms} bo).

622-624) Mentre que el TAI situa l'acció de «veure», una vegada els fariseus i alguns lletrats ja s'havien reunit: «En veure que...» (ἰδόντες ὅτι, part. aor. 2), el T O c revela quin fou el motiu real d'aquest «congregar-se» amb procediments inquisitorials: «Havent sabut/estat informats...» (εἰδότες, part. pf.), amb anterioritat, «que alguns dels seus deixebles amb mans impures (...) es menjaven els pans (ἐσθιόντας τοὺς ἄρτους...», un semitisme.³ L'aclariment «(és a dir sense rentar-se-les)» pertany, com la glossa que veurem tot seguit, a un estadi ulterior de la predicació d'aquest Evangeli.

625) Incomprendiblement, el TAI deixa enlaire la conclusió d'aquest segon moviment: «En veure que alguns dels seus deixebles amb mans impures (és a dir sense rentar-se-les) es mengen (ἐσθίουσιν) els pans...» L'anacolut hauria estat provocat per la glossa que ve tot seguit.⁴ Nombrosos còdexs i versions intentaran eludir-lo suplint el verb μέμφομαι, «reprendre, censurar». Tanmateix, la glossa fou introduïda per Marc molt temps després de la primera redacció d'aquesta perícopa. El fet que en la pàgina grega del Còdex Bezae no es presenti aquest anacolut (κατέγνωσαν, «pronunciaren, fulminaren l'anatema») i que –pel que sembla– la pàgina llatina hagi adoptat ja la llició alternativa *uituperauerunt* (ἐμέμψαντο?) fa pensar que l'omissió del verb principal que provocà l'anacolut s'originà en la primera meitat del segle II.

626) En la glossa, el TAI insisteix a «rentar fregant amb el puny/fins al canell», mentre que el T O c parla de «rentar sovint» (també la v.l. πυκνά).

627) El T O c repeteix el semitisme ja identificat.⁵

3. ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 126: «ἐσθίω ἄρτον Semitism *teak food, eat a meal*; pl. τ. ἄρτους *their meals*».

4. ²⁷NTG edita la glossa, vv. 3-4, entre guions.

5. Cf. nùms. 623-624.

628-629) El TAl presenta una construcció pregnant, «(en tornar) del mercat» o potser millor «(allò que) provè del mercat»;⁶ el TOc conserva la frase completa. En conseqüència, el TAl parla d'«aspergir ritualment allò que prové del mercat»; el TOc de «fer llurs ablucions, quan tornen del mercat».

630) La lliçó singular del TAl sembla originada per metàtesi.

631) El TAl repeteix el verb κρατέω del v. 3 en la locució «allò que van rebre perquè s'hi aferrissessin», d'on «observar per tradició / aferrissar-se a la tradició»; el TOc parafraseja τὴν παραδόσιν τῶν πρεσβυτέρων del v. 3 en ἃ παρέλαβον αὐτοῖς τηρεῖν, «allò que els (fou donat i) reberen perquè ho guardessin/observessin».⁷

632) El TAl ha omès «i els llits/divans» (cf. Lv 15), on hom dormia o menjava, potser en un moment en què aquesta darrera accepció ja s'havia perdut i podria semblar incongruent «aspergir» els llits.⁸

[c] 7,5: *Interrogatori dels fariseus i els lletrats*

En el *primer centre* [c] es transcriu l'interrogatori formulat pels fariseus i els lletrats.

633. λέγοντες TOc D, *dicentes* d (W Δ Θ f¹³ 28. 565. 700 a aur ff² i r¹ vg^{ms}) || *om.* TAl B (P^{45vid} ⋈ A *rell* b f l q vg) [v.l. NR].

634. οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταὶ σου TAl B (⋈ L Δ 33. 579. 1424) || οἱ μαθ. σου οὐ περ. TOc D, *discipuli tui non secuntur* d (P⁴⁵ A K M U W Γ Θ Π f^{1,13} 2. 28. 157. 565. 700. 1071 ℞ latt) [v.l. NR].

635. ταῖς (χερσίν) TOc D (W 28. 565) || *om.* TAl B (P⁴⁵ ⋈ A *rell*) [v.l. NR].

633) El TOc confereix més solemnitat a l'interrogatori endegat pels fariseus i els lletrats.

634) El TAl posa en relleu –anticipant el verb– el fet de «no comportar-se», els deïxebles de Jesús, d'acord amb la tradició dels ancians

635) Amb l'ús de l'article el TOc relaciona anafòricament la comprovació inicial, κοιναῖς χερσίν ... ἐσθίοντας τοὺς ἄρτους amb la present inquisició, κοιναῖς ταῖς χερσίν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον.

[c'] 7,6-8: *Rèplica duríssima de Jesús*

En el *segon centre* [c'] es conté la resposta de Jesús a l'interrogatori dels fariseus i lletrats [c], argüint a partir d'Is 29,13 LXX.

6. ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 127; METZGER, *A Textual Commentary*, 80.

7. «here as complement of παραδίδωμι (hand down) a tradition (παραδόσεις) which is “handed over” by one generation and “received” by another» (ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 127).

8. METZGER, *A Textual Commentary*, 80-81.

(V. 6) 636. εἶπεν TAI B (ℵ L Δ 33. 579. 892. 2427 *pc sy^{s-p} co*) || ἀποκριθεὶς εἶπεν TOc D, *respondens ait d* (P⁴⁵ A K M U W Γ Θ Π *f^{1.13}* 1. 2. 28. 69. 118. 157. 565. 700. 788. 1071. 1424. 1582 ℞ *latt sy^h*; Bas).

637. ὅτι TOc D, *quia d* (P⁴⁵ A K M U W Γ Π *f^{1.13}* 28. 69. 118. 157. 565. 700. 788. 1424. 1582 ℞ b q *sy^h*; Bas) || *om.* TAI B (ℵ L Δ Θ 33. 579. 1071. 2427 *pc sy^{s-p}*).

638. τῶν (ὑποκριτῶν) TAI B (P⁴⁵ ℵ A *rell*) || *om.* D [*v.l.* NR].

639. ὡς γέγραπται TAI B (P⁴⁵ ℵ A K L M N U W Γ Δ Π *f¹³* 2. 28. 33. 118^c. 157. 579. 1071. 1424 ℞ f l q *vg*) || καὶ εἶπεν TOc D, *et dixit d* (aur i) | ὅς εἶπεν Θ | ὡς εἶπεν *f¹* 118. 565* [*v.l.* NR].

640. ὅτι TAI B (ℵ L 0274. 892. 2427 *pc*) || *om.* TOc D d (A W Θ *f^{1.13}* 33 ℞ *latt sy^h*; Bas).

641. Ὁ λαὸς οὗτος B D (2427 *pc*; LXX) || Οὗτος ὁ λαὸς ℵ A (F) *rell*.

642. τιμᾶ TAI B (P⁴⁵ ℵ A *rell, honorat d lat*; LXX) || ἀγαπᾶ TOc D (W a b c).

643. ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ TAI B (ℵ A K M U Γ Π *f^{1.13}* 2. 28. 33. 69^c. 124. 157. 579. 700. 788. 1071. 1346. 1424 ℞; LXX) || ἀφέστηκεν ἀφ' ἐμοῦ D | ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ (L) Δ (Θ) (565) [*v.l.* NR].

(V. 8) 644. βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια ἃ ποιεῖτε τοιαῦτα πολλὰ TOc D, *baptizantes orceos et calices et alia similia quale faciunt huiusmodi multa d* ([Θ 28. 565. 1071] *latt sy^{lri,h} [bo^{ms}]*) || *om.* TAI B (ℵ A *rell co*; Bas).

636-637) Conseqüentment,⁹ el TOc confereix també gran solemnitat a la resposta de Jesús.

638) Segons el TAI, Jesús no solament qualifica els fariseus d'«hipòcrites» (TOc), sinó que els estigmatitza com «els hipòcrites» (cf. Mt 6,2.5.16) per antonomàsia, com si es tractés ja d'un estereotip.

639-644) El TOc no solament actualitza en boca de Jesús la profecia d'Isaïes referint-la, ara, als fariseus i als lletrats hipòcrites (Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν ὑποκριτῶν καὶ εἶπεν), a fi de retorquir llurs pràctiques de «rentar-se *les mans* sovint»: «El poble aqueix (despectiu) em mostra estimació (ἀγαπᾶ) *amb les mans*, però el seu cor està molt allunyat de mi (ἀφέστηκεν ἀφ' ἐμοῦ); en va em donen culte, ensenyant doctrines que són preceptes dels homes», sinó que detalla a continuació en què consisteixen: «ablucions de gerres i copes i altres moltes pràctiques semblants a aquestes». El TAI, en canvi, té interès a precisar que la profecia d'Isaïes adduïda per Jesús concorda plenament amb el text escripturístic (Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται ὅτι) i modifica, per consegüent, el text marquià amb les dues expressions d'Is 29,13 LXX que constaven en el text bíblic, ometent l'explicació detallada que Marc havia posat en llavis de Jesús a continuació. L'evangelista féu ús d'aquest aclariment, invertint quiàsticament els incisos, quan redactà la glossa¹⁰ i ho repetirà en termes semblants més endavant.¹¹

9. Cf. núm. 633.

10. Compareu el text que havia posat en boca de Jesús: (A) βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων (B) καὶ ἄλλα παρόμοια ἃ ποιεῖτε τοιαῦτα πολλὰ amb la glossa que redactà posteriorment: (B) καὶ ἄλλα πολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον αὐτοῖς τηρεῖν (A) βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

11. Vegeu v. 13b: καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

[b'] 7,9-13: *Invectiva final de Jesús*

En el *penúltim moviment* [b'], Jesús reprèn la paraula, amb una invectiva encara més dura recolzada en la Llei de Moisès. Es correspon amb el blasme del segon moviment [b].

(V. 9) 645. τηρήσητε (–οῦητε B 2427) TAI B (⊗ A K L M U Γ Δ Π f¹³ 2. 33. 118. 124. 157. 579. 700. 788. 1071. 1424 Ⓜ aur l vg sy^h co) || στήσητε TOc D (W Θ f¹ 28. 565. 2542 it sy^{s-p}; Cyp).

(V. 10) 646. (μητέρα) σου TAI B (⊗ A *rell*) || *om.* TOc D d (W Θ f¹³ 1582) [*v.l.* NR].

(V. 11) 647. (πατρι) αὐτοῦ TOc D, *suo* (a c ff² i q) || *om.* TAI B (P⁴⁵ ⊗ A *rell*) [*v.l.* NR].

(V. 12) 648. οὐκέτι ἀφίετε TAI B (⊗ Δ Θ f^{1,13} 28. 565. 700. 892. 1241. 2427. 2542 *pc*, *iam non missum facitis* d it co) | και οὐκ. ἀφ. P⁴⁵ A K M U W Γ Π 2. 33. 118. 124. 157. 579. 1071. 1424 Ⓜ aur f l vg sy^{(s-p)h} | ὅτι οὐκ. ἀφ. L || οὐκ ἐναφίετε D.

(V. 13) 649. τῆ μωροῦ TOc D, *stultam* d (it vg^{ms} sy^{hmg}) || *om.* TAI B (⊗ A *rell*).

650. τοιαῦτα πολλά B D [TAAΥTA D*, error per TOIAYTA; corregit errònia-ment per TAIΓAAΥTA D^E; cf. *infra* ΤΕΛΕΥΤΕΙΤΩ per ΤΕΛΕΥΤΑΤΩ], *huiusmodi multa* d (A L Ω 33. 118. 2427 Ⓜ lat sy^h) | π. τ. ⊗ M f^{1,13} 157. 579. 700. 1241 *al* | π. Δ *pc* | *om.* W.

645) El TAI parla d'«observar» (τηρήητε, –ορήσητε) la tradició dels ancians (cf. κροατεῖτε, v. 8); el TOc, en canvi, estableix un net contrast entre el fet d'«invalidar, deixar de banda (ἀθετεῖτε)¹² el manament de Déu» i el de «fixar, donar validesa (στήσητε)¹³ a la vostra tradició».¹⁴

646) El TAI cita la Llei de Moisès segons Dt 5,16 LXX; el TOc, segons Ex 20,12 LXX.

647) El TOc subratlla el paper de la paternitat.

648) La lliçó singular de D05 fa sentit, amb el mateix significat que el verb simple (TAI, amb moltes variants).

649) Segons el TOc, Jesús qualifica d'«estúpida» (τῆ μωροῦ) la tradició que han rebut dels ancians (cf. μάτην, v. 7)

650) Segons B03 i D05, Jesús repeteix –amb la consabuda inversió quiàstica– el que ja els havia dit més amunt;¹⁵ Ⓜ01 inverteix, a més, també quiàsticament els dos darrers mots.

[a'] 7,14-16: *Jesús convoca la multitud i denuncia les prescripcions sobre la impuresa legal*

En el *darrer moviment* [a'], en correspondència per via de contrast amb el primer [a], Jesús convoca la multitud a fi de desemmascarar l'actitud dels fariseus i lletrats que s'havien confabulat contra ell.

12. D05 llegeix, per metàtesi, ατεθετε.

13. Vegeu ZORELL, *Lexicon*, 623-624 (semitisme: cf. Dt 19,15 B).

14. Es pot consultar METZGER, *A Textual Commentary*, 81.

15. Cf. *supra*, núm. 644, n. 10.

(V. 14) 651. λέγει TAI B || ἔλεγεν TOc D, *dicebat* d (P⁴⁵ ⋈ A K L M U W Γ Δ Π f^{1.13} 2. 28. 33. 157. 579. 1071. 1424 ℞ lat) | εἶπεν Θ 565. 700 a n [v.l. NR].

652. σύνετε TAI B (H L Δ 1424) | συνίετε ⋈ A *rell* || σύνιτε D [v.l. NR].

(V. 15) 653. τὸ κοινοῦν αὐτόν TAI B (2427) || ὁ δύναται αὐτόν κοινῶσαι TOc D, *quod possit eum communicare* d (P^{45c} A K M U W Γ Π f^{1.13} 2. 28. 33. 157. [579]. 700. 1424 ℞ lat) | ὁ δ. κοιν. αὐτόν ⋈ L (Δ) Θ 0274. (565). 892. 1071.

654. (τὰ ... ἐκπορευόμενά) ἐστιν TAI B (⋈ L Δ Θ 1424) || ἐκεῖνά ἐστιν TOc D, *illa sunt* d (A K M U W Γ Π 2. [28]. 33. 157. 565. 700. 1071) [v.l. NR].

(V. 16) 655. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκοῦειν ἀκουέτω TOc D, *si quis habet aures audientium audiat* d (A K M U W Γ Δ^c Θ Π f^{1.13} 2. 33. 157. 565. 579. 700. [1071]. 1424 ℞ latt sy sa^{ms} bo) || *om.* TAI B (⋈ L Δ* 0274. 28. 2427 sa^{mss} bo^{pl}).

651-652) La singular lliçó de B03, λέγει, podria estar relacionada amb l'omissió del v. 16 (cf. *infra*). L'impf. ἔλεγεν del TOc constitueix una marca indicativa que la multitud que Jesús ha convocat de nou és la mateixa de les paràboles (cf. 4,1.36), on Marc emprava sempre l'imperfet (cf. 4,2.9.[21.24].26.30). Ho corrobora el paral·lisme entre el v. 14: ἀκούσατέ μου πάντες καὶ σύνετε/-ιτε i 4,9 D: ὃς ἔχει ὦτα ἀκοῦειν ἀκουέτω καὶ ὁ συνίειν συνιέτω; entre el v. 16 D: εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκοῦειν ἀκουέτω i 4,23: εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκοῦειν ἀκουέτω; i la qualificació de la present explicació, per part dels deixebles, en la pròpera perícopa, com a τὴν παραβολὴν (7,17).

653-654) Mentre que fins ara Jesús s'havia limitat a titllar els seus adversaris d'«hipòcrites» i d'haver «invalidat» la Llei de Déu en nom de la tradició rebuda dels ancians, passa ara a instruir la multitud sobre el que realment impurifica l'home. El TAI ho afirma d'una manera més genèrica que el TOc: «No hi ha res que de fora de l'home s'introdueix en ell que li causi impuresa; al contrari, les coses que provenen de l'home són causa d'impuresa en l'home» (B03) / «Res del que ve de fora de l'home i s'introdueix en ell no li pot causar impuresa (cf. 7,18); al contrari, les coses que provenen de l'home, aquestes (cf. 7,20) sí que són causa d'impuresa en l'home» (TOc).

655) El TAI omet –com ja hem dit– la breu exhortació final que, en el TOc, es correspon amb l'exhortació inicial: «Escolteu-me tots i compreneu» // «Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti!» Jesús parla en paràboles, mentre no està segur de la capacitat per a escoltar dels seus oients. L'omissió d'aquest colofó sembla obeir al fet que el TAI considera l'explicació impartida a la multitud com una nova perícopa; d'aquí el canvi de l'imperfet ἔλεγεν pel present λέγει i la manera genèrica d'enunciar el principi (el pronom ἐκεῖνα del TOc fa referència implícitament, per contrast, a la denúncia presentada pels fariseus).

[B] Per. 41. Mc 7,1-16

B03

D05

[a] 1 Es congreguen al voltant d'ell els fariseus i alguns dels lletrats vinguts de Jerosòlima.

[a] 1 Es congreguen al voltant d'ell els fariseus i alguns dels lletrats vinguts de Jerosòlima.

[b] 2 En veure que alguns dels seus deixebles amb mans impures (és a dir sense rentar-se-les) es mengen els pans...

[Glossa] 3 (És que els fariseus i tots els jueus si no es renten les mans fins al puny, no es posen a menjar, aferrissant-se a la tradició dels ancians. 4 D'allò que prové del mercat, si no ho aspergeixen ritualment, no en mengen; i moltes altres són les pràctiques que van rebre perquè s'hi aferrissessin: ablucions de copes, gerres i olles.)

[c] 5 Aleshores l'interroguen els fariseus i els lletrats: «Per quin motiu no es comporten els teus deixebles d'acord amb la tradició dels ancians, ans bé amb mans impures es mengen el pa?»

[c'] 6 Ell, però, els digué: «Amb raó va profetitzar Isaïes de vosaltres, els hipòcrites, com està escrit: "El poble aqueix m'honra amb les mans, però el seu cor està molt distant de mi; 7 en va em donen culte, ensenyant doctrines que són preceptes dels homes." 8 Heu deixat de banda el manament de Déu per aferrissar-vos a la tradició dels homes.»

[b'] 9 I els deia encara: «Amb raó heu invalidat el manament de Déu, a fi d'observar la vostra tradició. 10 Moisès digué, en efecte: "Honra el teu pare i la teva mare", i "Qui maleeixi pare o mare, té pena de mort"; 11 en canvi, vosaltres dieu: "Si un home diu al pare o la mare: 'Declaro *corban* (és a dir consagrats a Déu) els béns amb què us hauria d'ajudar"', 12 ja no li deixeu fer res a favor del pare o la mare, 13 invalidant el missatge de Déu amb aquesta vostra tradició que us aneu transmetent. I en feu moltes, de coses semblants.»

[a'] 14 Havent convocat de nou la multitud els diu: «Escolteu-me tots i

[b] 2 Havent sabut que alguns dels seus deixebles amb mans impures (és a dir sense rentar-se-les) es menjaven els pans, fulminaren l'anatema.

[Glossa] 3 (És que els fariseus i tots els jueus si no es renten les mans sovint, no mengen res, aferrissant-se a la tradició dels ancians. 4 Quan tornen del mercat, si no fan llurs ablucions, no mengen; i moltes altres són les pràctiques que els foren donades i reberen perquè les guardessin: ablucions de copes, gerres, olles i llits.)

[c] 5 Aleshores l'interroguen els fariseus i els lletrats dient: «Per quin motiu els teus deixebles no es comporten d'acord amb la tradició dels ancians, ans bé amb les mans impures es mengen el pa?»

[c'] 6 Ell, però, respongué i els digué: «Amb raó va profetitzar Isaïes de vosaltres, hipòcrites, i digué: "El poble aqueix em mostra estimació amb les mans, però el seu cor està molt allunyat de mi; 7 en va em donen culte, ensenyant doctrines que són preceptes dels homes", a saber, ablucions de gerres i copes i altres moltes pràctiques semblants a aquestes. 8 Heu deixat de banda el manament de Déu per aferrissar-vos a la tradició dels homes.»

[b'] 9 I els deia encara: «Amb raó heu invalidat el manament de Déu, a fi de donar vàlidesa a la vostra tradició. 10 Moisès digué, en efecte: "Honra el teu pare i la mare", i "Qui maleeixi pare o mare, té pena de mort"; 11 en canvi, vosaltres dieu: "Si un home diu al seu pare o a la mare: 'En faig *corban* (és a dir, consagrats a Déu), dels béns amb què us hauria d'ajudar"', 12 no li deixeu fer res a favor del pare o la mare, 13 invalidant el missatge de Déu amb aquesta tradició tan estúpida que us aneu transmetent. I en feu moltes, de coses semblants.»

[a'] 14 Havent convocat de nou la multitud els diu: «Escolteu-me tots i

compreneu. 15 No hi ha res que de fora de l'home s'introdueix en ell que li causi impuresa; al contrari, les coses que provenen de l'home són causa d'impuresa en l'home. Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti!»

compreneu. 15 Res del que ve de fora de l'home i s'introdueix en ell no li pot causar impuresa; al contrari, les coses que provenen de l'home, aquestes sí que són causa d'impuresa en l'home. Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti!»

[A'] Per. 42. Mc 7,17-23: *Instrucció als deixebles, en privat, sobre la Llei de la puresa ritual*

La darrera seqüència [A'] (Per. 42) té per escenari la casa/comunitat on Jesús, a petició dels seus deixebles, els explica la paràbola/analogia que havia esbossat precedentment. Consta, segons el TOc, de quatre moviments distribuïts en forma de quiasme: *a b // \ b' a'*. En el primer moviment, els deixebles pregunten a Jesús, un cop ha entrat ell en la casa/comunitat (la diferent composició de lloc determina que es tracta d'una nova perícopa) sobre el sentit de la paràbola/analogia que havia proposat a la multitud en el darrer moviment de la perícopa precedent [a], mentre que, en el segon moviment o primer centre, Jesús els aclareix el sentit de la paràbola [b]; en el segon centre, correlatiu del primer, és el mateix Marc –segons el Còdex Bezae– qui, amb una sentència brevíssima, posa en relleu la importància de l'aclariment de Jesús [c']; finalment, en el darrer moviment, correlatiu del primer, són els deixebles –també segons el Còdex Bezae– els qui confirmen que han comprès l'explicació que Jesús els acabava d'impartir [a']. El TAl uneix en un de sol el segon i tercer moviments i posa el quart en llavis de Jesús.

[a] 7,17: *Els deixebles pregunten, en el si de la comunitat, sobre el sentit de la paràbola*

El primer moviment [a] conté la nova composició de lloc: «la casa/comunitat» (segons el Còdex Bezae); el TAl parla simplement d'una «casa». Els deixebles pregunten a Jesús, un cop ell (sempre segons el TOc) ha entrat a la casa/comunitat, sobre el sentit de la paràbola enunciada en la perícopa anterior.

656. εἰς οἶκον TAl B (A *rell*) | εἰς τὸν οἶκον Ἔ Δ *pc* || εἰς τὴν οἰκίαν TOc D (565).

656) Exactament com hem pogut comprovar a propòsit del cap de sinagoga,¹⁶ el TAl empra el terme tècnic més genèric οἶκος per a designar, entre altres, la «casa» d'Israel. En canvi, el TOc utilitza ἡ οἰκία, designant aquí «la comunitat» de Jesús. El Còdex Sinaític, probablement influït pel TOc, hi posa article.

[b] 7,18-19c: *Jesús explica als deixebles el sentit de la paràbola*

En el primer centre [b] es transcriu l'explicació impartida per Jesús als deixebles, en privat.

16. Vegeu núm. 454.

(V. 17) 657. οὐ (νοεῖτε) B D d (A *rell* latt) | οὐ̄πω ℵ L U Δ *f*¹ 700. 892 *pc f* sy^{hmg}.

(V. 18) 658. εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι B D d (A *rell* latt) | οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον ℵ (sy⁶).

(V. 19a) 659. ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται TAI B (ℵ A *rell*) || οὐ γὰρ εἰσέρχεται TOc D, *nec enim introiit d* (latt) [v.l. NR].

660. αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν TAI B (ℵ A *rell*) || εἰς τ. καρ. αὐτοῦ TOc D, *in cor eius d* (Δ) [v.l. NR].

661. εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται TAI B (A K L M U Y Γ Δ Θ Π *f*^{1.13} 2. 28. 33. 157. 565. [579]. 700. 1071. 1582^c ℞, *in secessum exiit d* latt) | εἰς τ. ἀφ. ἐκβάλλεται ℵ || εἰς τ. ὄχετόν ἐξέρχεται D.

657) En vista de la incomprensió dels deixebles (ἀσύνετοι), que no («encara no» ℵ01) comprenen el sentit de la paràbola, Jesús els l'explica en privat.

658) El TOc, secundat pel TAI, repeteix la sentència negativa del principi que Jesús havia enunciat a la multitud (cf. 7,15a-b), si bé canviant οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν ... ὁ... per πᾶν τὸ ἔξωθεν ... οὐ...

659-661) La construcció del TAI, amb un doble ὅτι, fa que la interrogació els abasti tots dos i fins el participi final: οὐ νοεῖτε 1) ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον..., 2) ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται..., 3) καθαρίζων πάντα τὰ βρώματα; En canvi, amb l'explicativa γὰρ, el TOc considera que la interrogació tan sols afecta el primer incís en ὅτι i que, a continuació, segueix l'explicació del per què «no li pot causar impuresa». El TAI repeteix a continuació el verb «introduir-se» (εἰσπορεύεται), emfasitza el pronom (αὐτοῦ τὴν καρδίαν), repeteix també el verb correlatiu (ἐκπορεύεται), que porta a «l'excusat» (εἰς τὸν ἀφεδρῶνα). El Còdex Sinàctic utilitza el verb ἐκβάλλεται. En canvi, el TOc, tant en referir-se a allò que «entra en el seu cor» com a allò que «surta cap a l'intestí (τὸν ὄχετόν)», tractant-se d'òrgans concrets, prefereix emprar els correlatius εἰσέρχεται // ἐξέρχεται, reservant la correlació εἰσπορεύεται // ἐκπορεύεται per a quan parla de «l'home», en general (7,15.18) o dels pecats (7,20.23).

[b'] 7,19d: «*Declara purs tots els aliments*»

En el *segon centre* [c'], tan sols segons el Còdex Bezae, Marc treu conclusions en un brevíssim parèntesi asindètic, procediment literari que li dóna molt relleu. El TAI ha fusionat aquest incís amb el moviment anterior.

662. καθαρίζων TAI B (ℵ A L M W Γ Θ *f*^{1.13} 2*. 28. 33. 565. 579. 700. 1071. 1424 ℞, *purgans d* lat) | -ζον K U Y Π 157. 1582^c | ἐκκαθαρίζων 2^c || καθαρίζει TOc D (*purgat i r*¹) | -ζεται 1047.

662) El TAI, en posar el verb en participi, uneix aquest incís al moviment anterior, si bé amb un anacolut (καθαρίζων/ον per καθαρίζοντα). El TOc ho considera com un breu comentari del redactor que treu conclusions de la dita anterior de Jesús: «(Així declara purs tots els aliments.)»

[a'] 7,20-23: *Repetició de la lliçó, per part dels deixebles*

En el *darrer moviment* [a'] es comprova la repetició de la lliçó impartida per Jesús a la multitud, posada ara en boca dels deixebles (segons el Còdex Bezae) / de Jesús novament (TAI).

(V. 20) 663. ἔλεγεν (δέ) TAI B (Ⓢ A *rell*, *dicebat* d latt) || -γον TOc D (F) [*v.l.* NR].

664. ἐκεῖνο TAI B (Ⓢ A *rell*) || -να TOc D, *illa* d (latt) [*v.l.* NR].

(V. 21) 665. (οἱ διαλογισμοὶ) οἱ κακοὶ TAI B (Ⓢ A D^C *rell*) || κακοὶ TOc D* (W) [*v.l.* NR].

(Vv. 21-22) 666. 1 πορνεῖαι, 2 κλοπαί, 3 φόνοι, 4 μοιχεῖαι, 5 πλεονεξίαι, 6 πονηρίαι, 7 δόλος, 8 ἀσέλγεια, 9 ὀφθαλμὸς πονηρός, 10 βλασφημία, 11 ὑπερηφανία, 12 ἀφροσύνη TAI B (Ⓢ L Δ [Θ] 0274. 579. 892. 2427 *pc sa*^{ms} [co]) | 4 1-3 5-12 (W) *f*¹ 33 (28. 565. 700 *it sy*^p). 2542 | 4 1 3 2 5-12 A *f*¹³ *nr f* (1) *vg sy*^{s,h} || 1 πορνεία, 2 κλέμματα, 4 μοιχεῖαι, 3 φόνος, 5 πλεονεξία, 7 δόλος, 6 πονηρία, 8 ἀσέλγεια, 9 ὀφθαλμὸς πονηρός, 10 βλασφημίαι, 11 ὑπερηφανίαι, 12 ἀφροσύνη TOc D (1 *adulteria*, 2 *furta*, 4 *fornicationes*, 3 *homicidia*, 5 *avaritia*, 7 *dolus*, 6 *nequitia*, 8 *impudicitia*, 9 *oculus malus*, 10 *blasphemia*, 11 *superbia*, 12 *stultitia* d).

(V. 23) 667. καὶ (κοινοῖ) B D *rell* | κακέϊνα Ⓢ [*v.l.* NR].

663) La construcció en tercera persona del singular del TAI tan sols es pot referir a Jesús: «Però afegia...» A continuació d'haver deixat ben clar que no impurifica l'home allò que li ve de fora, precisaria ara que li causa impuresa tot allò dolent que prové de l'home. Pel que fa a la construcció del TOc, en teoria tant es pot referir a la primera persona del singular: «Deia jo (Jesús), però, que...», com a la tercera del plural de l'imperfet: «Deien, però, (els deixebles) que...» Tanmateix, la partícula adversativa δέ ja de per si connota un canvi de personatge respecte a la dita anterior, altrament ho hauria coordinat, com fa sempre, καὶ ἔλεγεν/λέγει (cf. 4,13.21.24.26.30; 6,10; 7,9 [*supra*]; 9,1). Els deixebles demostrarien a Jesús que han comprès la lliçó que ell acabava d'impartir a la multitud (cf. 7,15c-d).

664-665) Dues variants insignificants: 1) ἐκεῖνα (cf. 7,156 D) per ἐκεῖνο, concertant amb τὸ ... ἐκπορευόμενον i 2) l'absència del segon article.

666) En la llista dels dotze pecats s'observen lleugeres alteracions d'ordre o de nombre en els manuscrits i versions, degudes probablement a la importància que determinats pecats poden haver adquirit en una època o església determinada. Respecte al TAI i pel que fa al TOc, destaquen 1) el canvi del plural pel singular en els pecats 1, 3, 4, 5, 6 i, a la inversa, del singular pel plural en els pecats 10 i 11; 2) el canvi de nom de κλοπαί per κλέμματα; així com 3) el canvi d'ordre entre els pecats 3-4 i 6-7. Si ens atenem a la llista conservada pel Còdex Bezae, resulta que els dotze pecats estan distribuïts, pel que fa al nombre (sg. = '·'; pl. = '-'), com segueix: · · · | · · · || · · · | - · ·, és a dir formant un quiasme.

667) El Còdex Sinaític insisteix, amb el pronom, que són les coses que provenen de dins les que contaminen l'home.

[A'] Per. 42. Mc 7,17-23

B03

[a] 17 Quan va entrar a casa, a part de la multitud, es posaren a interrogar-lo els seus deixebles sobre aquella paràbola.

[b] 18 Els replica: «Així que també vosaltres sou incapaços de comprendre? ¿No compreneu que tot allò que de fora s'introdueix en l'home no li pot causar impuresa, 19 que no s'introdueix en el cor d'ell, sinó en el ventre i surt cap a l'excusat, purificant tots els aliments?»

[a'] 20 Però afegia: «Allò que prové de l'home, això causa impuresa en l'home, 21 car de dins, del cor dels homes, provenen els mals pensaments: immoralitats, furts, homicidis, 22 adulteris, cobdícies, dolenteries, frau, llibertinatges, enveja, calúmnia, arrogància, insensatesa. 23 Totes aquestes coses dolentes provenen de dins i causen impuresa en l'home.»

D05

[a] 17 Quan va entrar a la comunitat, a part de la multitud, es posaren a interrogar-lo els seus deixebles sobre aquella paràbola.

[b] 18 Els replica: «Així que també vosaltres sou incapaços de comprendre? 19a ¿No compreneu que tot allò que de fora s'introdueix en l'home no li pot causar impuresa? Efectivament, no entra en el seu cor, sinó en el ventre i surt cap a l'intestí.»

[b'] 19d (Així declarava purs tots els aliments.)

[a'] 20 Ells, per la seva part, assentien: «Allò que prové de l'home, aquestes coses causen impuresa en l'home, 21 car de dins, del cor dels homes, provenen els mals pensaments: immoralitat, robatoris, 22 adulteris, homicidi, cobdícia, frau, dolenteria, llibertinatge, enveja, calúmnies, arrogàncies, insensatesa. 23 Totes aquestes coses dolentes provenen de dins i causen impuresa en l'home.»

Josep RIUS-CAMPS

Església de Sant Pere de Reixac

Apartat 41

E – 08110 MONTCADA I REIXAC (Barcelona)

CATALONIA (Spain)

E-mail: riuscamps@yahoo.es

Summary

With this Note (XII), the author concludes the philological analysis of the Fourth Section of Mark's Gospel (Mk 6:6b-7:23). It deals with the three pericopes that make up Division X (Mk 6:53-7:23): [A] Pericope 40. Mk 6:53-56: Healings in the country of Gennesar(et); [B] Pericope 41. Mk 7:1-16: Controversy concerning the Law of the pure and the impure; [A'] Pericope 42. Mk 7:17-23: Teaching of the disciples in private, concerning the Law of ritual purity.